

Monialainen yhteistyö työttömien työkyvyn ja palvelutarpeiden selvittämisessä

Raija Kerätär LT työterv.huollon el.

Kuntoutuslääkäri Oorninki Oy

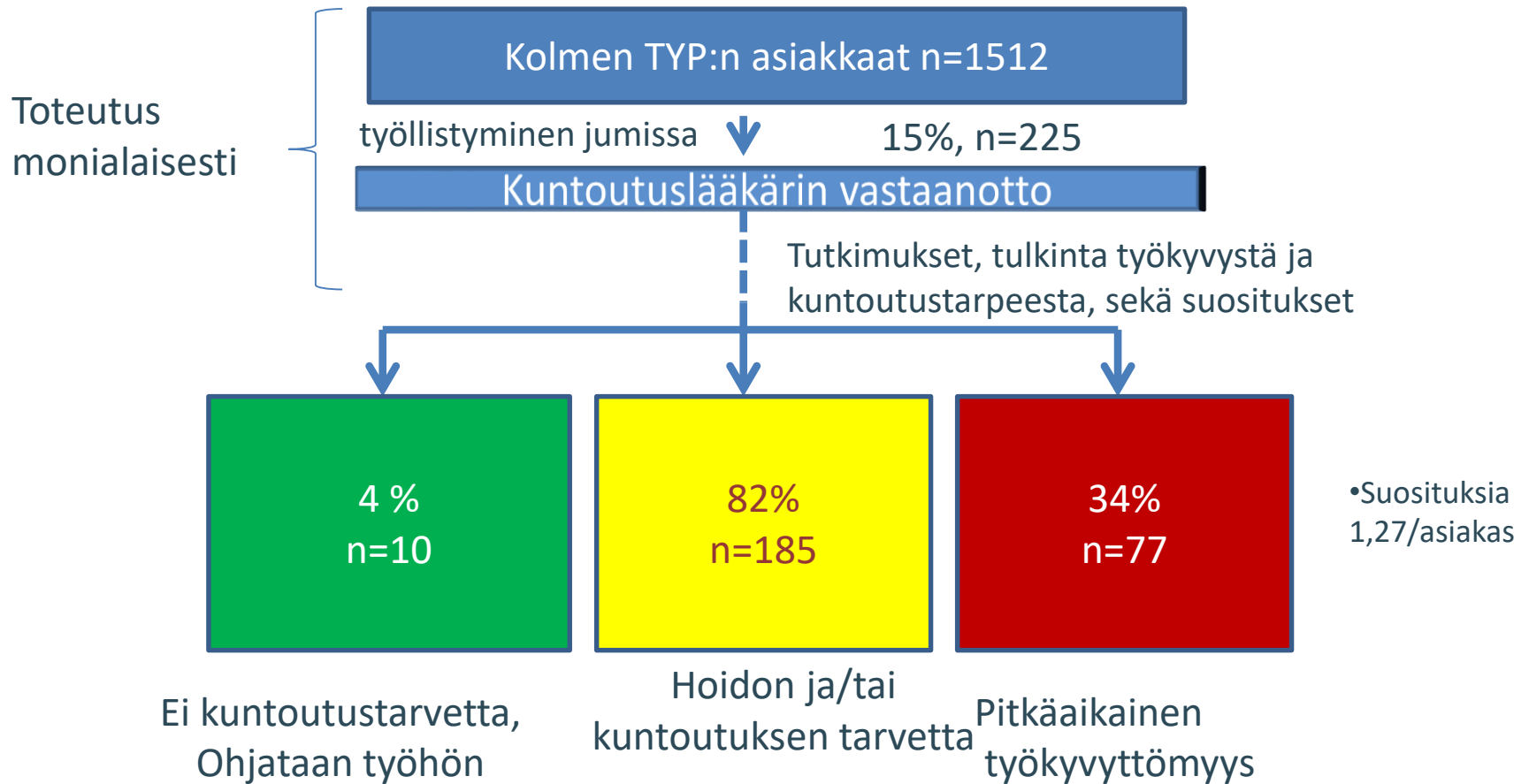
Sidonnaisuudet

- Oorninki Oy, kuntoutuslääkäri, kouluttaja, toimitusjohtaja ja hallituksen puheenjohtaja
- Kela, asiantuntijalääkäri Pohjoinen asiantuntijalääkärikeskus (toimivapaalla)
- STM, selvityshenkilö Osatyökykyisten reitit työllisyyteen – etuudet, palvelut, tukitoimet 24.4.2018-31.10.2018

Tänään...

- Minkälaisesta väestönosasta oikein puhumme?
- Asiakasesimerkki 1,2 ja 3.
- Mitä tarkoitamme työkyvyllä ?
- Työkyky / terveys
- Työkyvyn arvioinnin kokonaisuus monialaisessa yhteistyössä
- Työttömät maakunta- ja Sote-uudistuksessa

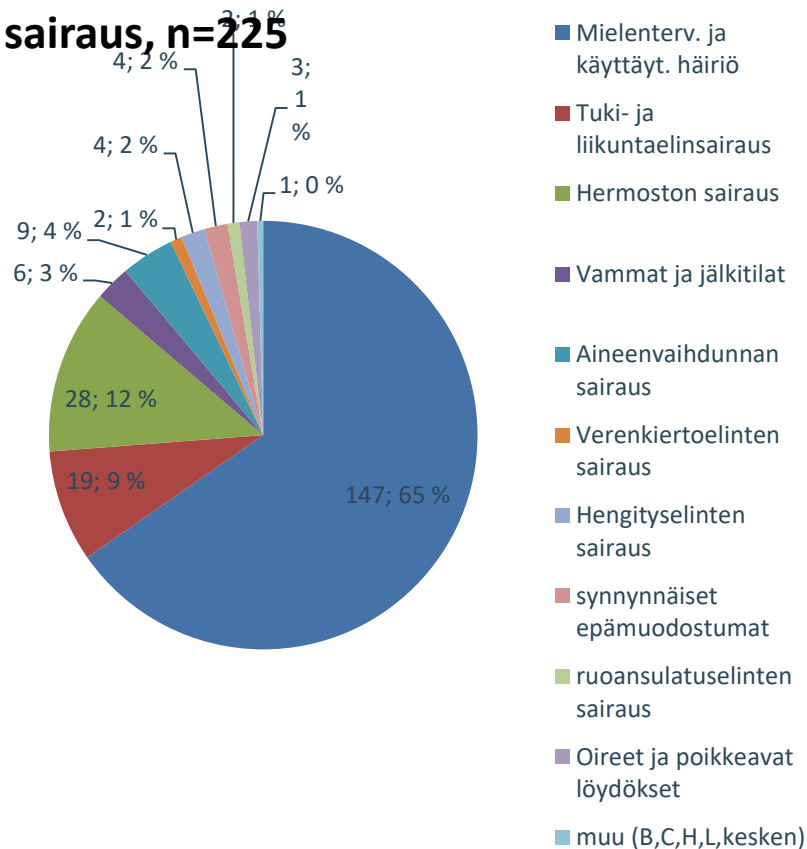
Pitkäaikaistyöttömillä on runsaasti hoitamattomia mielenterveyshäiriöitä, Kerätär, Karjalainen 2010

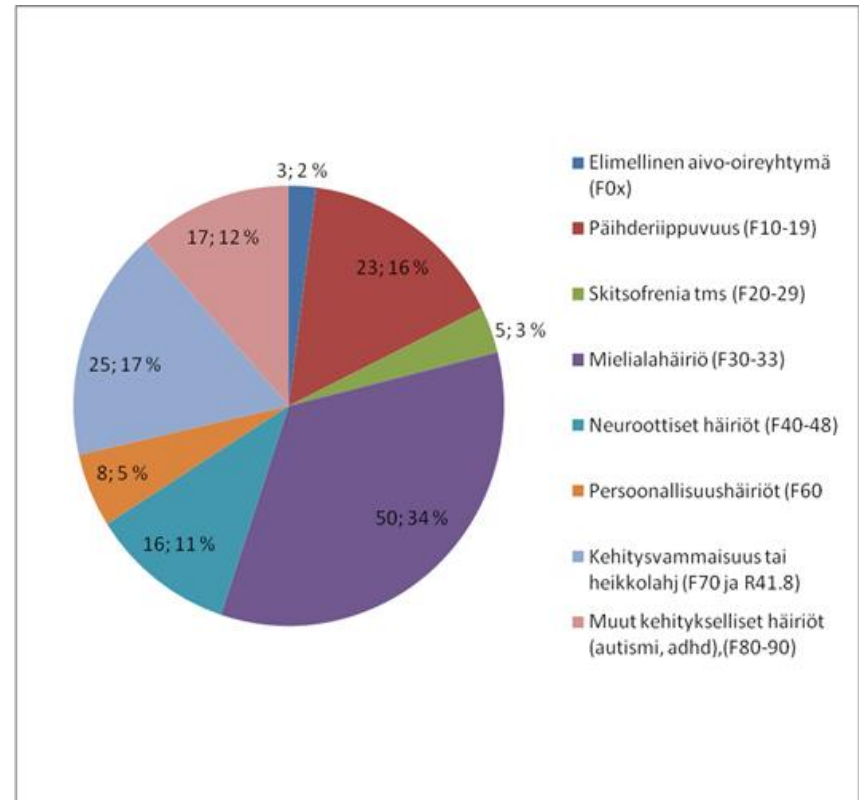
Työkykyarviossa todetut sairaudet

Kerätär, Karjalainen 2010

Työkykyä ensisijaisesti heikentävä sairaus, n=225

Todetut mielenterveyden häiriöt, n=147

Pitkäaikaistyöttömien työkyky ja kuntoutustarve

Kerätär 2016

Taulukko 1. Työkykyisten, työkyvyttömien ja työkyvyn tukemisen tarpeessa olevien määrät ja osuudet monialaisen työkyvyn ja kuntoutustarpeen arvion jälkeen

Osatyö	Tutkitut	Työkykyinen n (%)	Työkykyinen tukitoimien jälkeen n (%)	Työkyvytön avoimille työmarkkinoille n (%)
Osatyö I n=225	Typ-asiakkaista 15%, Oulu, Raahе, Kainuu	10 (4)	167 (74)	48 (21)
Osatyö III n=230	Paltamon työttömät (81%)	121 (53)	47 (20)	62 (27)

Healthy worker effect:

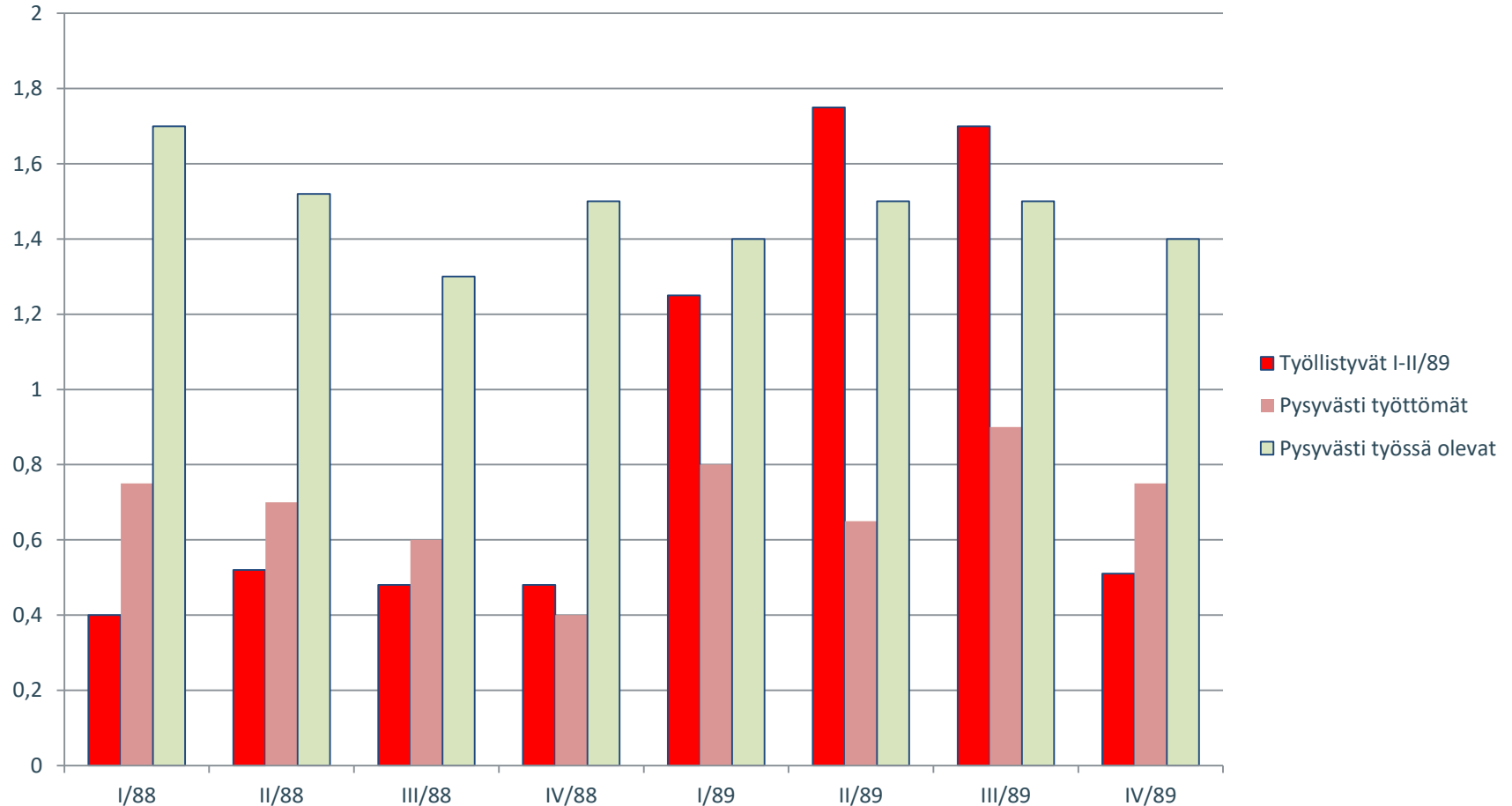
- Terveet työllistyvät helpommin kuin sairaat, "Healthy hire effect"
- Terveet pysyvät työssä paremmin, "Healthy survivor effect"
- Työsuhteen solmimisen jälkeen pysyvään työsuhteeseen palkatut pysyvät työssä vanhemmin kuin määräaikaisiin töihin palkatut "Wearing off of selection", vaikka olisivat sairaitakin
- Vaikutukset todettu siirtymisissä sekä terveillä työllistymiseen että sairailta työttömyyteen

Tiedetään että...

- Pitkäaikaistyöttömyys lisää mielenterveyden häiriöiden, erit. ahdistuneisuus- ja mielialahäiriöiden riskin x2
- Pitkäaikaistyöttömien kuolleisuus x 1,6
- Nuorehkoilla miehillä pitkä työttömyys (500pv) heikentää kromosomien puolustusjärjestelmää ja saattaa edistää vanhenemiseen liittyvää sairastamista
- Nuoruudessa koettu 6 kk työttömyys on yhteydessä myöhempään heikkoon mielenterveyteen
- Somaattisista yhteys koronaaritautiin ja avh

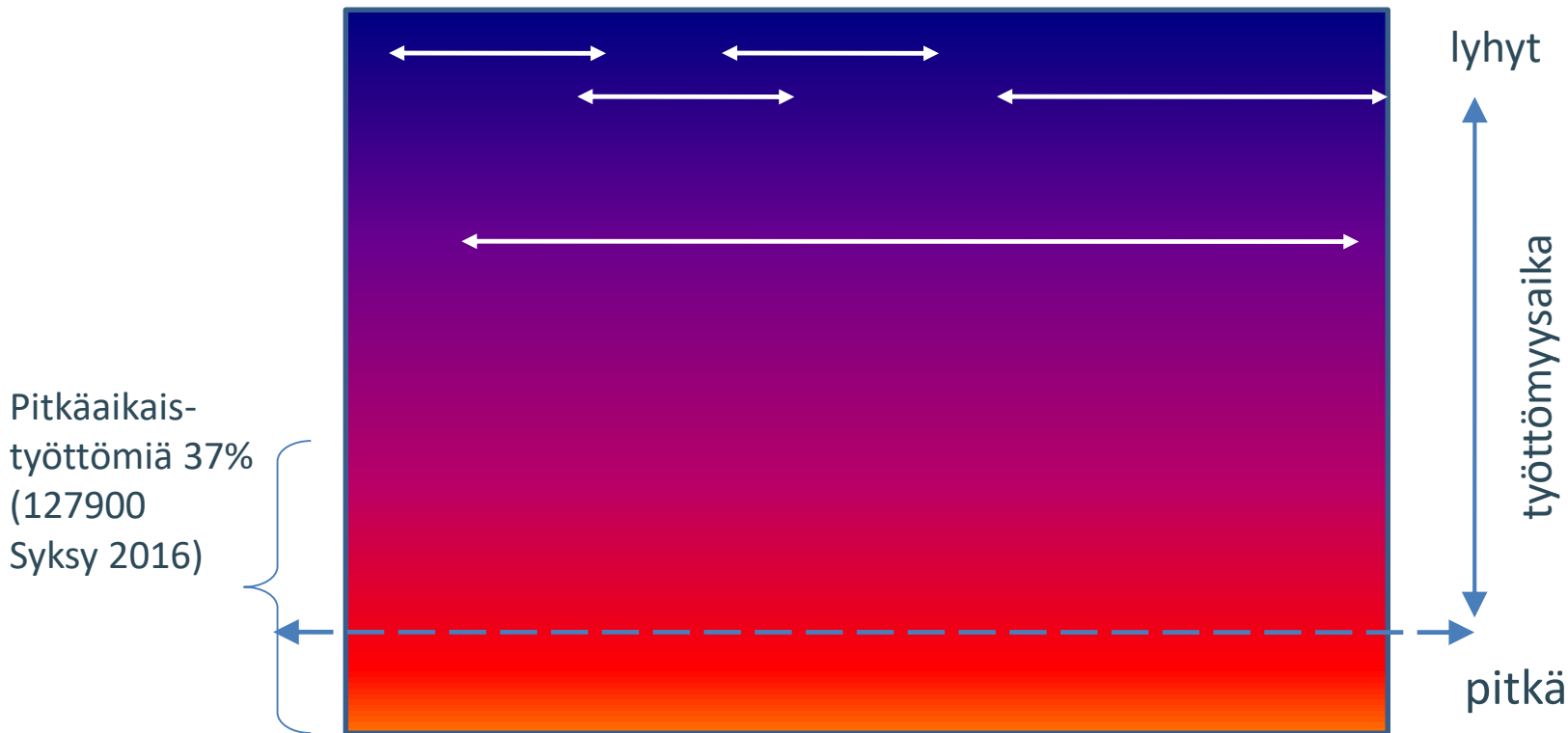

Terveyspalvelujen käyttö kvartaaleittain, Virtanen 1993

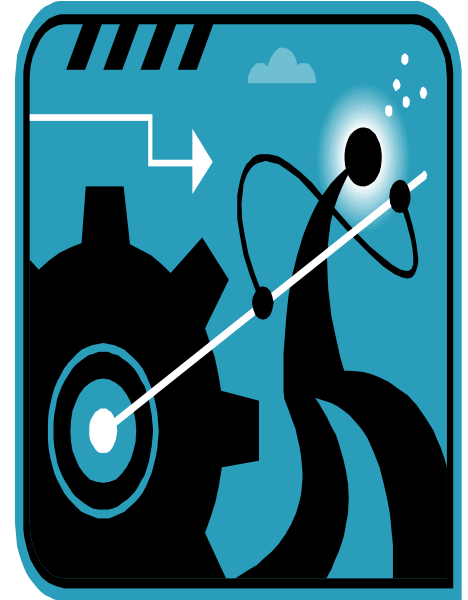
Pitkäaikaistyöttömät/työttömät

Poikkileikkaus työttömistä hetkellä t

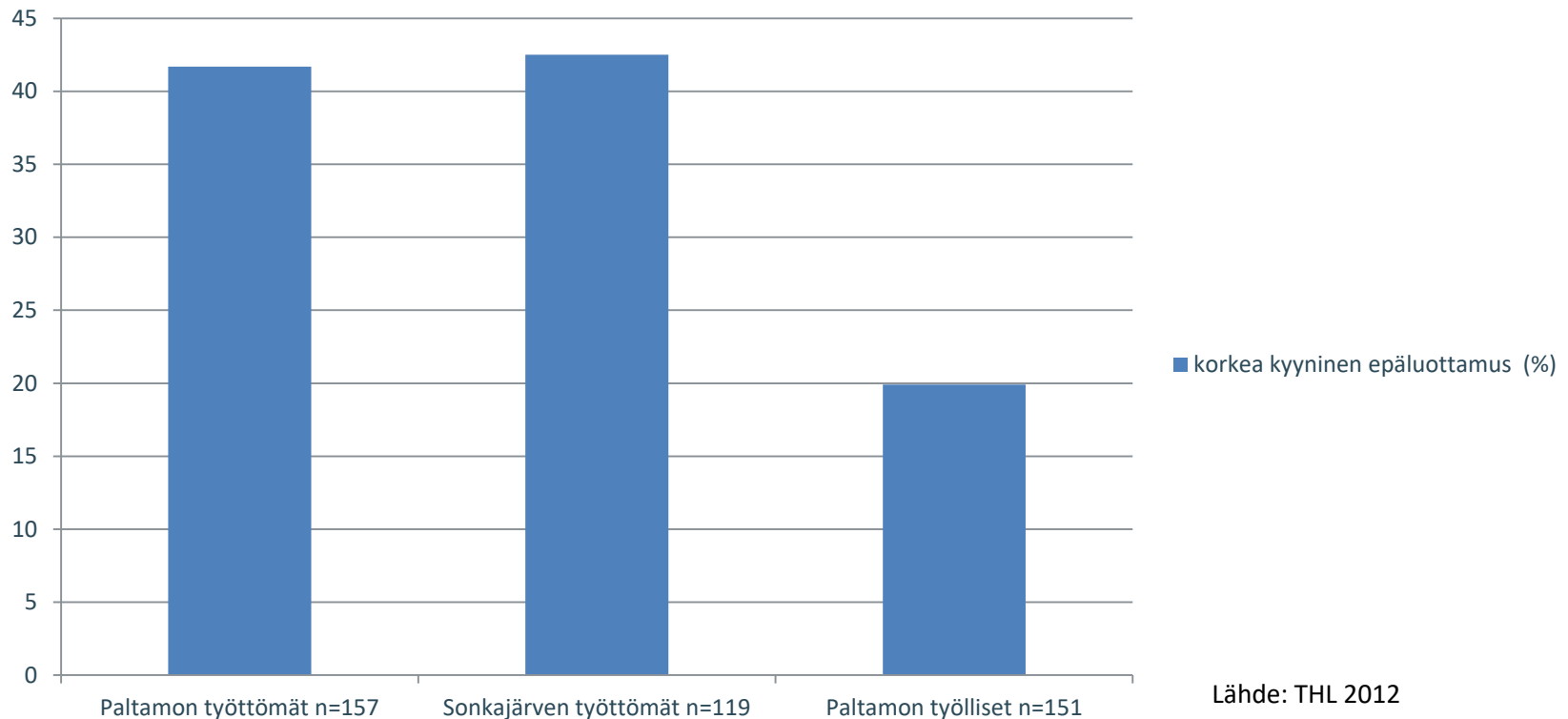
Paltamon opetuksia vv.2009-13...

- Työterveyshuollon keinovalikoima, esim. terveystarkastukset eivät sovellettunakaan täysin sovi pitkään työttömänä olleiden terveydenhuoltoon
- Miksi?
- Toiminta- ja työkykyisyys ei selviä vastaanotolla eikä terveystarkastuksissa
- Työkykyisyyden ongelmien varhainen tunnistaminen tapahtuu parhaiten työssä / koulussa
- Vetäyttävää (=syrjäytymiseen johtavaa) sairautta sairastava vaatii meiltä aktiivista ja etsivää otetta eikä löydy kyselyillä
- Pitkään työttömänä olleen kokemus itsestä: arvoton? uhri? Defenssiivinen toiminta näkyy
- Kelan tyypiseen kuntoutukseen meno vaatii ensin kuntoutumisen osallisuuteen
- ”Ei kyllä työllisty avoimille työmarkkinoille?”

Työttömien luottamus toisiin ihmisiin?

korkea kyyninen epäluottamus (%)

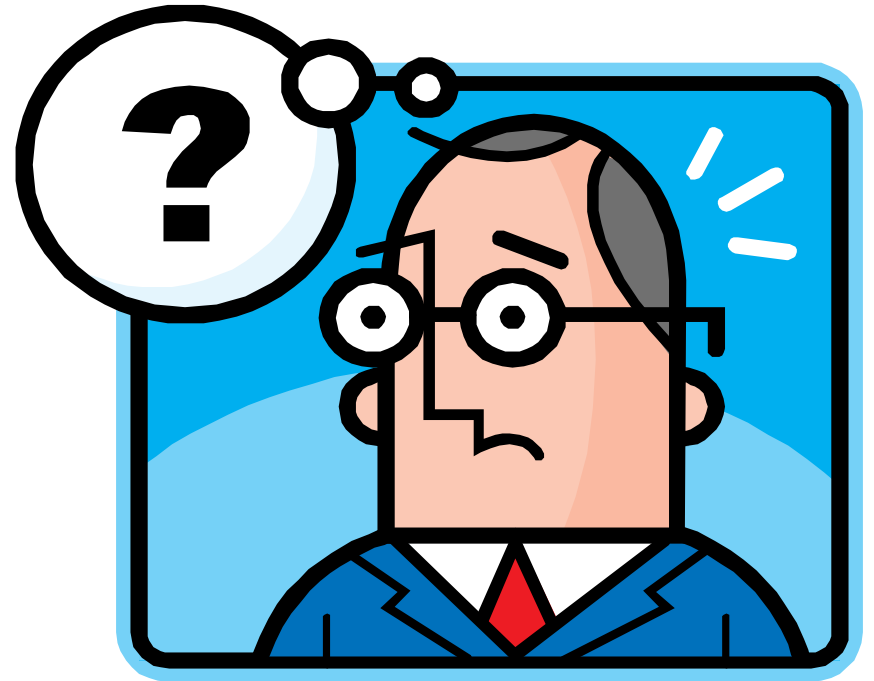

Kuntoutuksen näkökulmasta

- Osa henkilöistä ei tunnista ongelmia toimintakyvyssään, vaikka ne olisivat graavejakin
- Osa henkilöistä pitää asian omana tietonaan ja yrittää pärjätä (häpeä, syyllisyys, itse pärjäämisen tarve)
- Kuntoutuspalvelujen saaminen edellyttää toimintakyvyn heikkouden ja sairauden/diagnoosin tunnistamista ensin
- Terveysthuoltopalvelut lähtevät siitä, että asiakas hakeutuu ja **pyytää** palvelua
- Syrjäytymisen ilmiössä mukana myös sosiaali- ja terveystpalvelujen piirteet, jossa odotetaan että asiakas on aktiivinen / osaa / tietää hakea palvelua

Väliyhteenvetoa:

- Työttömät ovat sairaampia kuin työlliset
- Käyttävät vähemmän terveyspalveluita
- Syrjäytyvät myös hoito- ja kuntoutuspalveluista
- Heterogeeninen joukko, yksilölliset palvelutarpeet
- Monialaisten palveluiden koordinaatiosta ei huolehdi kukaan

Miten työttömän työkykyä ja
kuntoutustarvetta tutkitaan?

Antti / sairauslähtöinen työkyvyn arviointi

- Syntynyt v. 1989
- Tulee te-toimiston läheteellä terveystarkastukseen työkyvyn arvioimiseksi
- Peruskoulun jälkeen catering-alan tutkinto, ei kokemusta avoimilta työmarkkinoilta
- Somaattisesti terve (RR, veren rasvat, ruokailu- ja liikuntatottumukset? , ylipainoa BMI 31)
- Ei käytä päihteitä.
- Haluaa töihin, työkyky omasta mielestä hyvä
- Työkykyinen? Suositellaan työvoimapalveluihin työllistämisen tukitoimia?

Johannes / Monialainen työkyvyn arviointi

- 28v. Ravintola-alan ammattitutkinto. Kuntouttavassa työtoiminnassa viimeisten 2 vuoden aikana työpajan keittiöllä. Työaika pystytty pidentämään alun 2pv/vko:sta 3pv/vko 4 t/pv. (Sosiaalityö)
- Syntymä ja varhaiskehitys normaali (Synnytys- ja neuvolatiedot)
- Asuu vanhempiensa kanssa, ei ikäisiään kavereita, äiti huolehtii ruoanlaiton, siivouksen, pyykkäyksen, Johannes auttelee. Vanhemmat maksavat laskut. Tullut joskus tuttujen hyväksikäyttämäksi taloudellisesti. Saa työmarkkinatukea ja on työnhakija. (Sosiaalityö)
- Vanhemmat sitä mieltä, että pitäisi mennä töihin, mutta ei kannata ajatella omaa asuntoa vielä. (Sosiaalityö)

jatkuu

Johannes / Monialainen työkyvyn arviointi

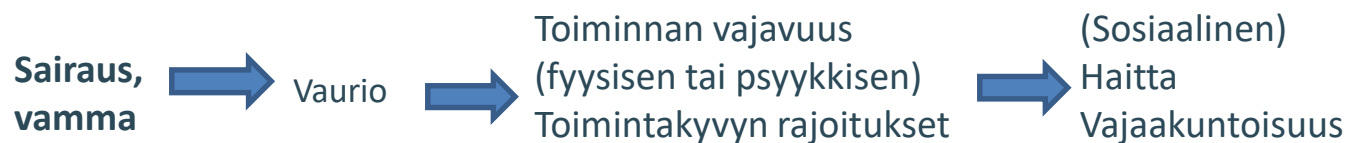
- Työnhakijana 8 v. Haussa itse ei ole kyennyt esittämään tarkempia suunnitelmia. ”Töihin haluaisi” (Te-toimisto).
- Työssä ei oma-aloitteisuutta tai kykyä itsenäiseen työskentelyyn. Ei osaa pienentää tai suurentaa ruoka-reseptejä, hygieniaymmärryksessä puutteita. Pärjää toisen ohjauksessa rutiininomaisissa töissä (tiski, siivous). Alussa edistymistä sosiaalisessa kanssakäymisessä, mutta edistymistä ei ole enää tapahtunut. Vetäytyy ja on passiivinen toisten seurassa, ei aloita puhetta koskaan itse. Ohjaaja: ei selviydy avointen työmarkkinoiden keittiötöistä. (Työssä selviytyminen, kuntouttavan työtoiminnan ohjaaja)
- Vastaanotolla ei ota katsekontaktia, puhe niukkaa ja konkreettia. Itse pitää työkykyään hyvänä. (Lääkäri)

Antti Johannes/ logiikka työkyvyn tulkinnassa

- Salpautunut työvoimaura, vakava toimintakykyongelma?
- Ammattitaitoisen keittiötyöntekijän työllistyminen ei yleensä ole pitkäaikainen ongelma. Osaaminen ja Työkyky?
- Sosiaalinen toimintakyky heikko, ml. sosiaalinen verkosto, arkiselviytyminen, itsenäinen toiminta.
- Työssä suoriutuminen **ei yllä avointen työmarkkinoiden vaatimuksiin**, vaikka ”pajatyössä” olisi ok.
- Biomekaaninen toimintakyky hyvä.
- **Ristiriita** asiakkaan näkemyksen ja muun tiedon välillä selvä. Miksi?
- Heikon toimintakyvyn takana kehitysvamma?
- Psykologinen tutkimus: Kognitiivinen kyvykkyys erittäin heikkoa
- Dg: Lievä älyllinen kehitysvamma F70.0
- Tulkinta työkyvystä: ei ole työkykyinen avointen työmarkkinoiden töihin, ts. työkyvytön toistaiseksi.
- Suunnitelma: Työkyvyttömyyseläkkeen haku, Kehitysvammahuollon palvelutarveselvitys ja suunnitelma

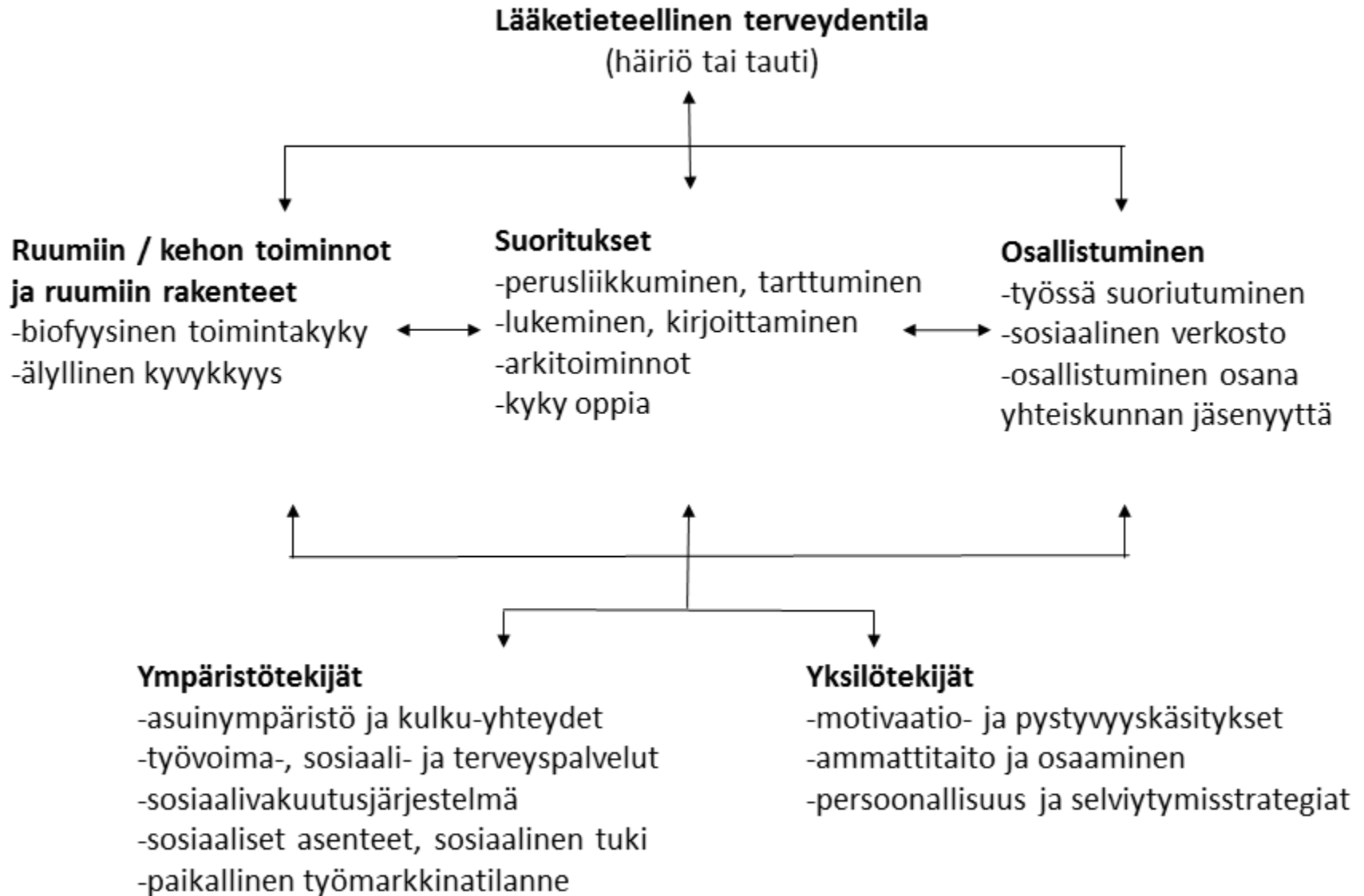
Toimintakyvyn käsitteen muutos

WHO, 1980 International Classification of Impairments,
Disabilities and Handicaps, ICDH

Sairauslähtöinen työkyvyn arviointi keskittyy sairauden/vamman hoitoon ja kuntoutukseen sekä sairauden/vamman aiheuttamiin fyysisiin rajoituksiin.

Työttömien toimintakyvyn arvioinnin kohteita (esim.)

Toimintakyvyn arvioinnin intressi?

1. Kuvata toimintakyky sosiaalivakuutuksen etuuksien hakemista varten

- Yhteiskunnan järjestelmästä lähtevä kontrollointi ja säätely taustalla
- Lähtee diagnoosista: ”vika, vamma, sairaus”
- Tavoitellaan objektiivista havainnointia (luonnontiede), asiakas on kohde

2. Tunnistaa toimintakyvyn heikkoudet ja vahvuudet kuntoutussuunnitelman pohjaksi

- Biopsykososiaalinen ihminen
- Lääkäri: Onko heikentyneen toimintakyvyn taustalla jokin sairaus?
- Tavoitellaan asiakkaan tilanteen **ymmärrystä** jatkosuunnitelmia ajatellen
- Ohjauksellinen ote, asiakas on yhteistyökumppani

Vastaanottotilanne / Terveystarkastus VAI Työ- ja toimintakyvyn arviointi

Terveystapaaminen ?

Terveystarkastuksen tavoitteena on kautta aikojen ollut terveyden edistäminen

- Sairaudet ja niiden (somaattisten) aiheuttamat haitat toimintakyvyssä
- Kansatautien ja työhön liittyvien sairauksien riskitekijät / elintavat
- Kokemus terveydestä?
- Kyky / halu hoitaa terveyttä
- Terveyspalveluiden käyttö

Työ- ja toimintakyvyn arviointi ?

- + Fysiologinen ja motorinen toimintakyky
- + Aistit
- + Älyllisen toimintakyvyn testaukset
- +/- Sairauksien aiheuttamat toimintakykyhaitat
- Kyky tehdä sopimuksia ja toimia pitkäjänteisesti niiden mukaan
- +/- Kommunikointi ja vuorovaikutustaidot, rohkeus ilmaista itseään
- Osaaminen ja kyky oppia
- Oma-aloitteisuus ja kyky itsenäiseen työskentelyyn
- Kekseliäisyys ja kyky soveltaa osaamistaan eri tilanteissa
- Itsearviointikyky
- Työelämän perustaidot
- Työyhteisössä toimiminen, alaistaidot ym.

Työttömät sosiaalivakuutusjärjestelmässä

- Työkyvyttömille työttömille sairauspäiväraha aina kun työkyvyttömyys kestää yli omavastuuajan
  - Sv-päiväraha määräytyy aiempien tulojen perusteella ja maksetaan 6pv/vk
  - Ansiosidonnaiset päivärahat säästyvät työkyvyttömyyden aikana
- Jos työkyvyttömyyseläke hylätään eikä sv-päivärahaoikeutta (300pv) enää ole, toimeentulo työmarkkinatuesta tai toimeentulotuesta
- Osasairauspäiväraha ei koske työttömiä
- Jos ei ole ansainnut työeläkettä, ei voi saada osatyökyvyttömyyseläkettä, koska sellaista ei KEL:ssa ole

TYP ja kuntouttava työtoiminta

- Monialaiset yhteispalvelupisteet (TYP), Te-palvelut, kunnan sosiaali- (ja terveysterveys)palvelut ja Kela
- Pitkään työttömänä olleille Kuntouttava työtoiminta
  - Kotikunnan sosiaalityön järjestämää työtoimintaa elämänhallinnan parantamiseksi ja työllistymisen tukemiseksi
  - Lähtee aktivointisuunnitelman laatimisesta (Te- ja sosiaalityö, asiakas)
  - Ei voi olla samaan aikaan sairauspäivärahalla tai eläkkeellä
  - Toimeentulo työmarkkinatuesta

Monialainen informaatio?

Työvoimaura

Työvoimaura

(Sepponen K. sovell)

Salpautunut työvoimaura

=Umpikuja jo työuran alkaessa

Katkennut työvoimaura

=Pitkän työuran jälkeen stoppi eikä paluu työmarkkinoille tahdo enää onnistua

Epävakaa työvoimaura

=Työura lyhyt ja katkonainen, tuettuja työllistymisiä paljon

Vakaa työvoimaura

= ei merkittäviä katkeamia opinto- ja työuralla, työttömyyttä alle 1 v.

Tutkittavan oma arvio työkyvystään vrs monialaisesti toteutettu arvio Kerätär 2016

		Monialainen arvio Työkykyinen n (%)	Monialainen arvio Työkyvyn kohentaminen tarpeen n (%)	Monialainen arvio Työkykyinen vain välityömarkkinoille n (%)	Monialainen arvio Työkyvytön n (%)
Oma arvio	Työkykyinen	110(90.9)	10(21.3)	6(22.2)	6(17.1)
	Rajoittunut	9(7.4)	31(66.0)	17(63.0)	11(31.4)
	Työkyvytön	0(0.0)	4(8.5)	2(7.4)	13(37.1)
	Ei osaa sanoa	0(0.0)	1(2.1)	1(3.7)	3(8.6)
	Tieto puuttuu	2(1.7)	1(2.1)	1(3.7)	2(5.7)
	Yhteensä	121(100)	47(100)	27(100)	35(100)

Esimiesten arvio työssä suoriutumisesta / Monialainen arvio työkyvystä

Kerätär 2016

		Työkykyinen n (%)	Työkyvyn kohentaminen tarpeen n (%)	Työkykyinen vain välityömarkkinoille n (%)	Työkyvytön n (%)
Esimiehen arvio	Hyvä tai tyydyttävä	108 (89.3)	32 (68.1)	12 (44.4)	6 (17.1)
	Epätasainen tai kaippaa harjaantumista	12 (9.9)	10 (21.3)	8 (29.6)	8 (22.9)
	Heikko, tutkimukset tai työkyvyn tuki erittäin tärkeitä	0 (0.0)	4 (8.5)	7 (25.9)	20 (57.1)
	Tieto puuttuu	1 (0.8)	1 (2.1)	0 (0.0)	1 (2.9)
	Yhteensä	121(100)	47(100)	27(100)	35(100)

Työssä selviytyminen, esimiehen havainnot

	1	2	3	4	5
Työelämävalmiudet					
Työaikojen noudattaminen					x
Työpaikalle sopiva ulkoasu		X			
Käyttäytyminen ja toisten kohtaaminen		X			
Työpaikan pelisääntöjen noudattaminen /alaistaidot				X	
muu (mikä?)					
Toiminta työssä					
Ohjeiden ymmärtäminen		X			
Ohjeiden noudattaminen	X				
Oma-aloitteisuus	X				
Kyky itsenäiseen työskentelyyn	X				
Kyky tehdä työ tavanomaisen perehdytyksen jälkeen	X				
Työtaidot			X		
Työmotivaatio ja aktiivisuus		X			
Stressinsieto			X		
Muu (mikä?)					
Työssä näkyvä terveys					
Työssä vaadittava fyysinen suorituskyky				X	
muu (mikä?)					
Käsitykseni selviytymisestä vastaavassa avointen työmarkkinoiden työssä					
Työelämävalmiudet	X				
Toiminta työssä		X			
Terveys / työkuunto				X	
muu (mikä?)					

Sosiaalinen toimintakyky

- Elämänkulku ja nykytilanne
- Sosiaalinen verkosto
- Arkiselviytyminen ja asiointi
- Asiakkuudet
- Toimeentulo ja taloudellinen tilanne
- Päihteiden käyttö

Asiakkaan motivaatio

- Halu/motivaatio 0-10?
- Käsitys pystyvyydestä 0-10?
- Käsitys mahdollisuuksista 0-10?

- Jarruttavat tekijät?
- Tukevat ja vahvistavat tekijät?

Monialainen työkyvyn ja kuntoutustarpeen arviointi? Kerätär 2016

- Kerätään informaatio asiakkaan
  - **toimintakyvyn historiasta** ja siinä esiin tulleista häiriöistä ja voimavaroista
  - käytännön **työssä selviytymisestä** ja työllistymisyrittämisestä,
  - **aiemmasta** terveydentilasta, hoidoista ja kuntoutuksesta
  - asiakkaan **motivaatiosta** (käsitykset halusta, pystyvyydestä ja mahdollisuuksista), toiveista sekä kokemistaan ongelmista tai oireista ja
  - toimintakyvystä **kliinisillä havainnoilla ja tutkimuksilla**
- Lääkärin tehtävä on selvittää, onko toimintakyvyn heikkenemisen taustalla jokin sairaus ja mikä on tämän sairauden hoidon ja kuntoutuksen mahdollisuudet.
- Kokonaistulkinta pohjautuu kerätyn informaation lisäksi tietoon ja ymmärrykseen asiakkaan lähtökohdista ja kontekstuaalisista tekijöistä.
- Laaditaan dokumentit ja lausunnot.

Liisa, s. 1966

Kokki 1983
Vaiheopelija
1985
Suurtalouskokki
2001

Keittiötyössä 1980-luvulla
jaksoja
Vaiheopelijana 1987-90
Kokkina 3kk-1v. useita
jaksoja 1990-1999
Kuntouttava työtoiminta
ym. 2007-2017
työvalmennuspajalla

Paniikkihäiriö dg v.
1999
Lääkitys v:sta 2008
Käyntejä
harvakseltaan
mtt:ssä v:sta 2003

Työttömien
terveystarkastuksissa v.
2006, 2013
"Paniikkihäiriö –
kuntouttavaan
työtoimintaan,
yksilövalmennusta"

Puolison ja aikuisten lasten
lisäksi ei sosiaalisia
kontakteja
Ei pysty / halua tavata
ihmisiä

? 10/2017 Kuntouttava
työtoiminta kestänyt 10 vuotta
???

Mtt:oon, onko työkyvytön?
On, b-lausunto eläkettä varten
-Sv-päivärahan hylky

Yksilövalmentajan ja kuntouttavan
ohjaajan raportti:
-sosiaalinen toimintakyky
kohentunut v:sta 2007
-erittäin hyvä osaaja, työn jälki hyvä
-harjoitellaan kaupassa käyntiä ja
asiointeja
-ei pysty lähtemään muualle kuin
kuntouttavaan työhön

Kuntoutuslääkärin vo:lla 3/2018

-mukana yksilövalmentaja
-jännittää vastaanotolla, mutta
vuorovaikutus sujuvaa
-"Työpäivän jälkeen oli virkeä olo ja jaksoi
tehdä kotitöitäkin. Kuntouttavan loputtua
ei jaksaa enää mitään ja tullut
itsetuhomietteitä"
-Työkykyinen?
-Millä toimilla voidaan työkykyä kohentaa?

Monialaisen yhteistyön rakentaminen?

Pohjois-Pohjanmaan Kelasto

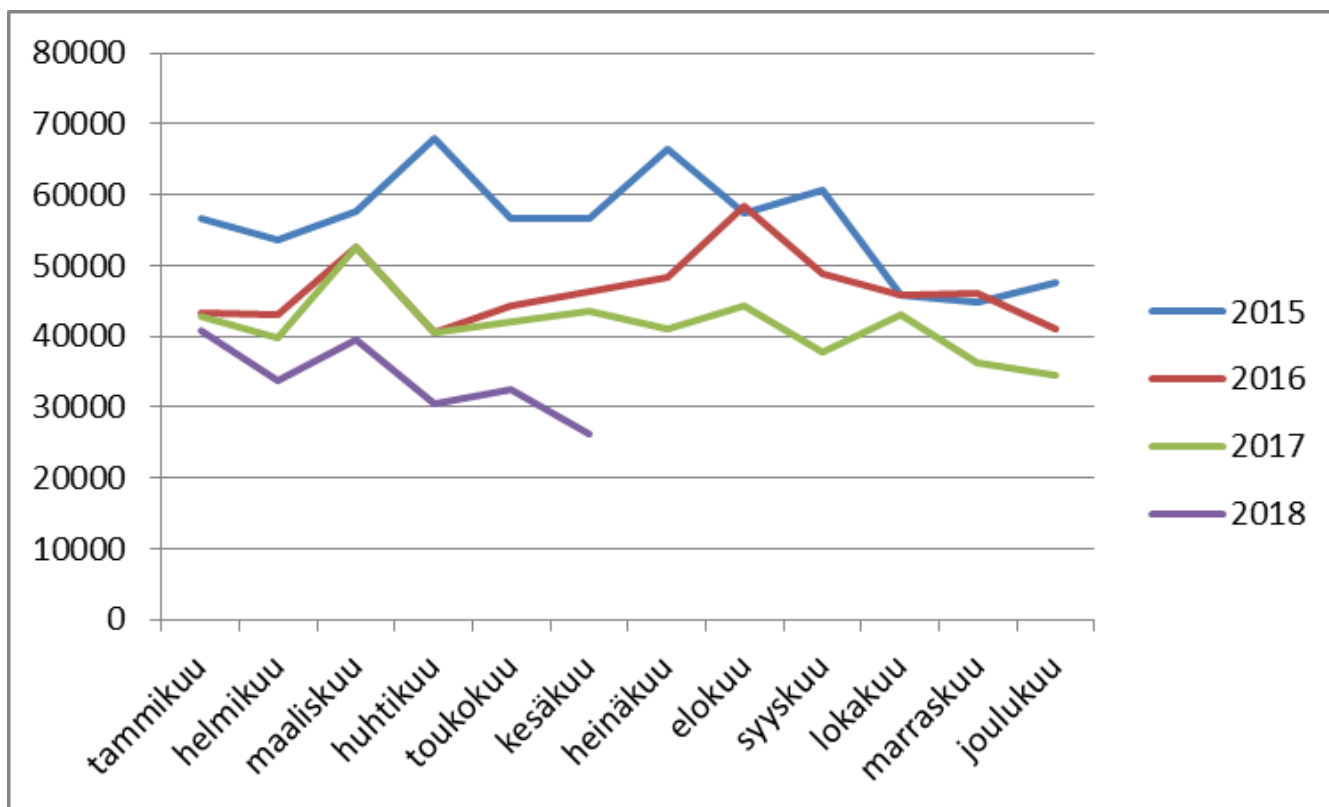
Alue 7/2018	300-999 pv työttömänä lkm	Yli 1000 pv työttömänä lkm	Kustannukset €
Haapavesi	48	27	15 520
Pyhäntä	9	-	3 913
Pohjois-Pohjanmaan kunnat yhteensä	4005	2820	2 582 156

Kotikunta maksaa 50% työmarkkinatuesta kun työttömyys on jatkunut yli 300 pv
70% työmarkkinatuesta kun työttömyys on jatkunut yli 1000 pv

http://raportit.kela.fi/ibi_apps/WFServlet

Työmarkkinatukimaksut

Kemijärven kaupunki v.2015-2018

Työllisyyden hoito Kemijärvellä

- Työllisyyden hoito on osa hyvinvointipalveluja
  - Työllisyyskoordinaattori
  - Työllisyyssihteeri
  - Kuntoutussairaanhoitaja
  - (Psykologi)
  - Sosiaalityöntekijä
  - Kuntoutuslääkäri (3-4pv/kk)
  - Saura-säätiö tiiviisti mukana
- Yhteistyö yrityksiin ja oppilaitoksiin tärkeää

Työkyvyn arviointi verkostossa?

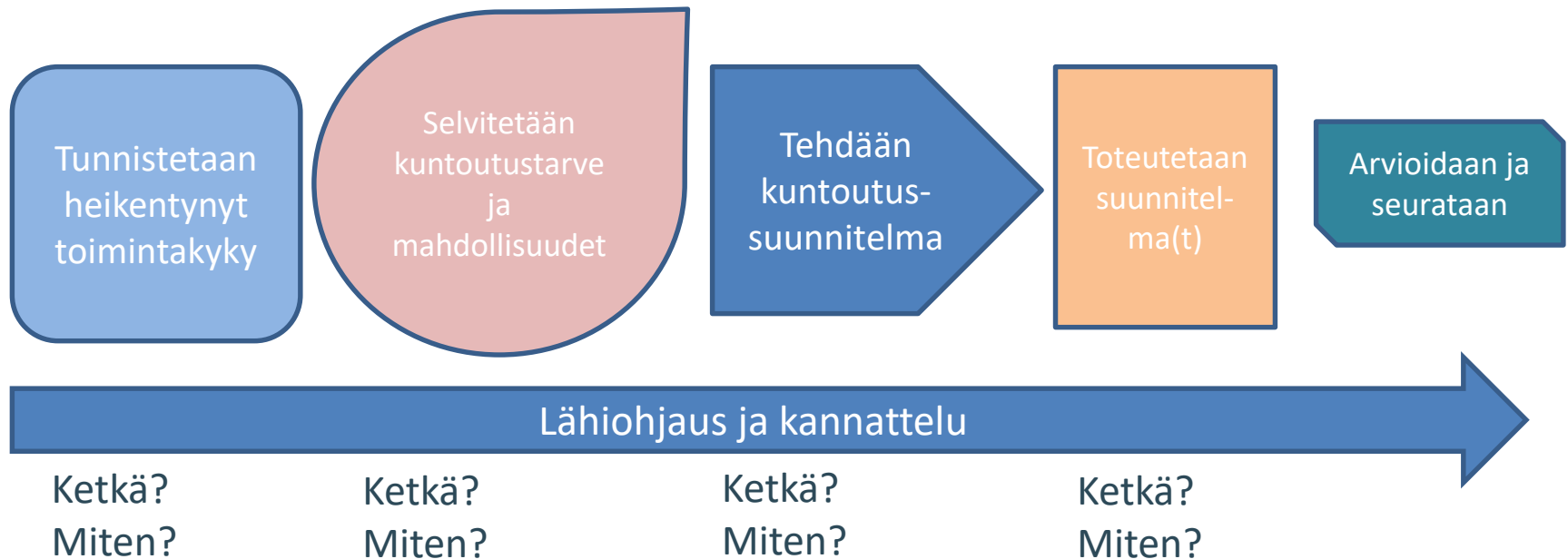

Yliopisto-opiskelijan opinnot olivat viivästyneet masennusoireiden vuoksi. Opiskelija ei ollut tietoinen opiskelijan mahdollisuudesta sairauslomaan, vaan pyrki suorittamaan vaadittavat kurssit parempina aikoina. Opintotukioikeus kuitenkin loppui ennen tutkinnon saamista riittämättömien opintosuoritusten vuoksi. Opiskelija soitti etuuskäsittelijälle, joka kertoi että opiskelijalla ei ole oikeutta työttömyysturvaan eikä toimeentulotukeen. Vaikka opintoja oli vain vähän suorittamatta, etuuskäsittelijä neuvoi toimeentulon turvaamiseksi lopettamaan opinnot ja ilmoittautumaan työttömäksi. Ohjeen mukaisesti opiskelija ilmoittautui työttömäksi, mutta avopuolison pienet tulot laskivat hänen työmarkkinatukensa niin pieneksi, ettei sillä selvinnyt jokapäiväisistä kuluista. Avopuoliso ei suostunut elättämään työtöntä puolisoaan, joten tämä karsi omia menojaan ja lainasi vanhemmiltaan rahaa elämiseen. Epävarmuus tulevaisuudesta vaikeutti masennusta. Pari päätyi eroon, mikä palautti työttömälle täyden oikeuden työmarkkinatukeen. Opiskelijana oli ollut mahdollista päästä satunnaisesti YTHS:n psykologille, mutta työttömänä ollessa terveyskeskuksesta ei myönnetty lähetettä psykologille. Työttömyyden pidentyessä työvoimatoimisto ohjasi aktivointitoimenpiteiden piiriin, mutta terveydellinen tilanne pakotti keskeyttämään ja seurauksena oli työmarkkinatuen määräaikainen lakkauttaminen. Vaihtoehdoksi jäi hakea toimeentulotukea. Sosiaalitoimistossa masennusta ei huomioitu, koska sitä ei ollut diagnosoitu. Kieltäytyminen aktivointitoimenpiteestä aiheutti toimeentulotuen alentamisen 20 %:lla. Myös vanhempien antama laina katsottiin tuloksi. Todentamaton terveysongelma vaikeutti monin tavoin perusturvaetuuksien saamista.

Määttä A. Perusturva ja poiskäännyttäminen 2012

Kuntoutus prosessina järjestelmästä nähtynä

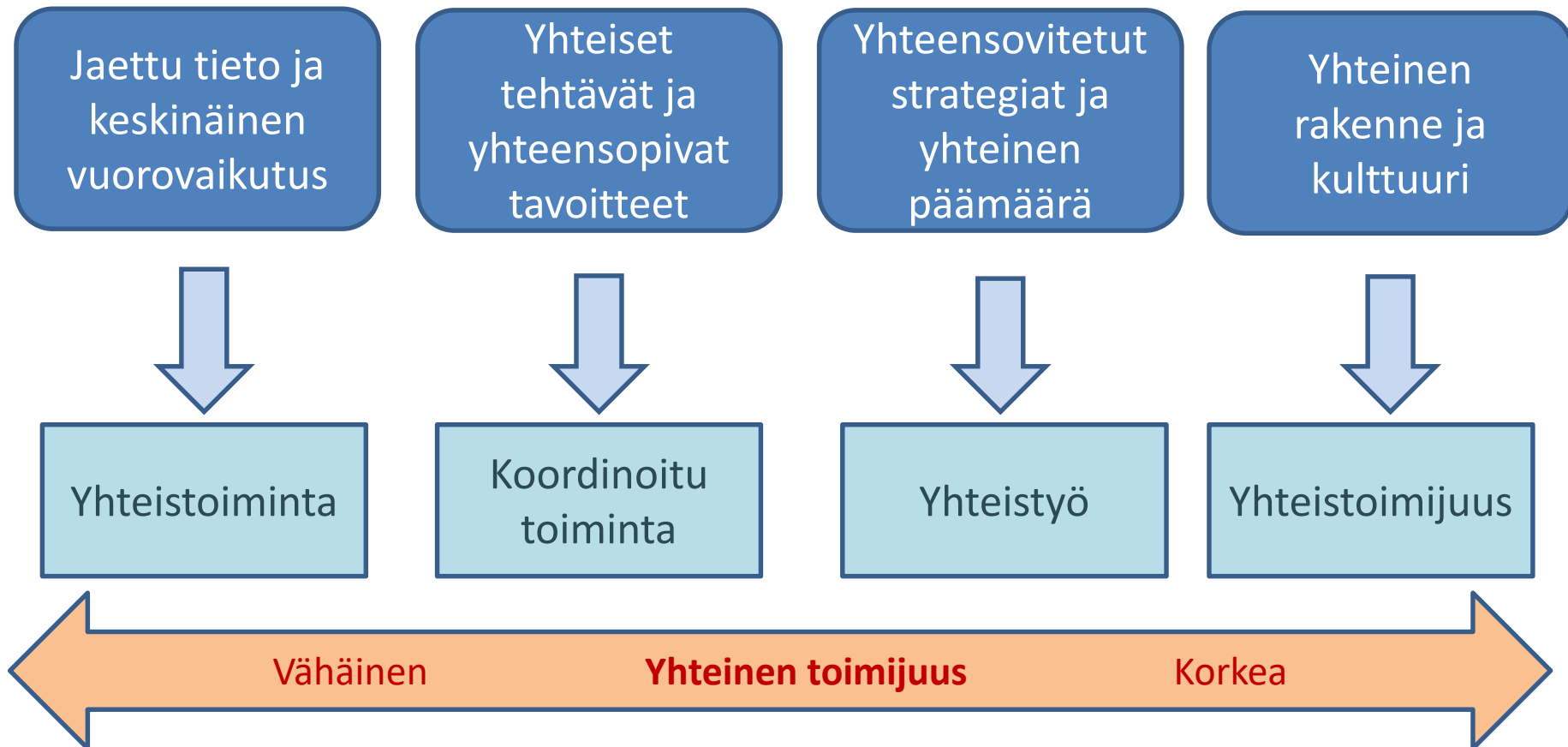

Monialaisten palveluiden koordinaatio

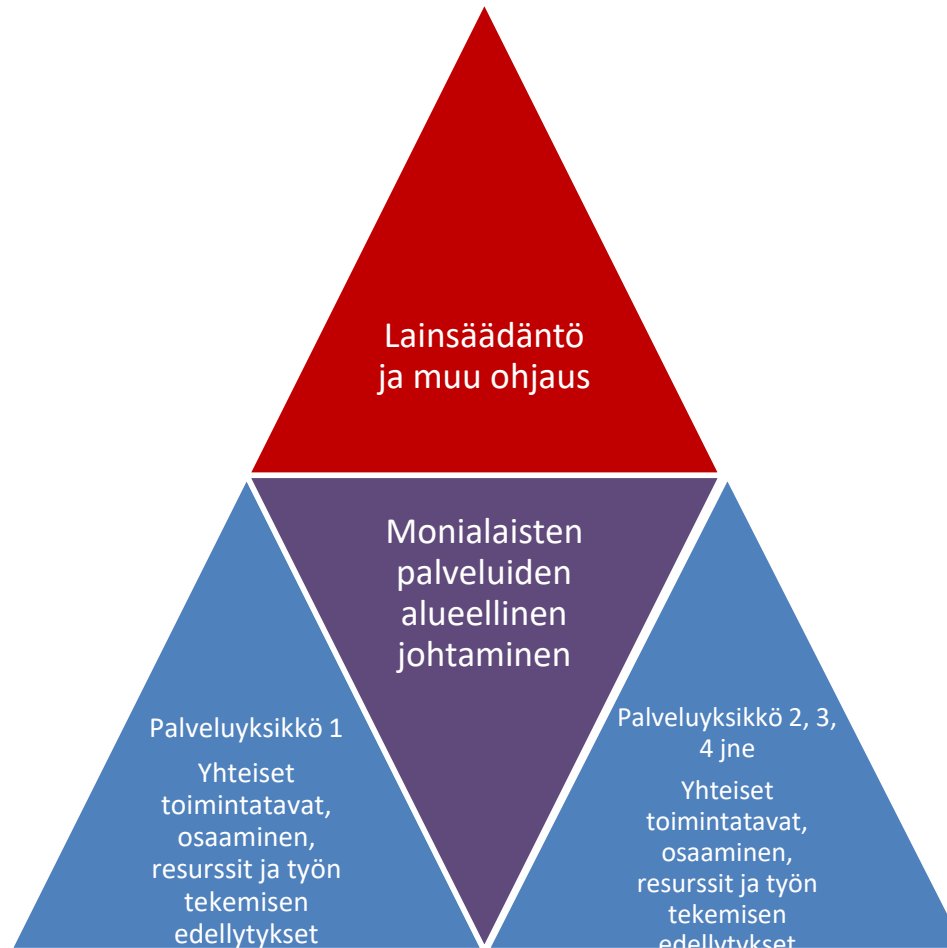
- Selvitystyössä useat eri toimijat toivat esille eri sektoreiden välisen yhteistyön johtamisen puutteen suurena ongelmana. Kun kullakin sektorilla on vastuu omalta osaltaan johtaa monialaista yhteistyötä, kokonaisuutta ei johda kukaan.
- Saikku (2018):
  - vaikeasti työllistyvien ryhmä näyttää jääneen väliin – ei kenenkään maalle – ryhmäksi, josta mikään taho ei ole viime kädessä vastuussa.

Yhteistyö – yhteisen toimijuuden kehittyminen?

(Väyrynen ja Lindh 2013)

Monialaisten palveluiden järjestäminen

Verkostoyhteistyölle rakenteet ja koordinaatio

- Sovitaan paikallisesti, kuka vastaa ja kuka tekee mitäkin ja missä järjestyksessä
  - = sovitaan prosessi ja eri tahojen roolit siinä
- Verkostoyhteistyöstä tehdään päätös, joka edellyttää, että näin toimitaan
  - = päätöksen tekee se, jolla siihen on valtuudet
- Eri yksiköt toteuttavat

Osaamisen puutetta

- Yli 200 päivää työttömänä olleiden työkyvyttömyyseläkkeistä hylätään 87% (työssä käyvien hakemuksista 31%)
- Kysely Kelan asiantuntijalääkäreille 2018:
  - Suuressa osassa sv-päiväraha- ja eläkelausunnoista sairauksia ei ole asianmukaisesti tutkittu / hoidettu / kuntoutusta ei ole toteutettu
  - Työttömiin kohdistuu väheksyviä asenteita niin hoitavien lääkäreiden kuin vakuutuslääkäreidenkin piirissä

Työkyvyn arvioinnin osaaminen

- 58,1% yleislääketieteeseen erikoistuneista pitää työttömien työkyvyn arviota hyvin tai melko ongelmallisena ja
- Erikoisaloista yleislääketieteeseen erikoistuneet kokevat eniten ongelmia työkyvyn ja kuntoutustarpeen

arvioinnissa (Hinkka, Niemelä, Autti-Rämö jne. 2014)

Vaativia työkykyarvioitavia

- Erilaisista kehitys- ja neuropsykiatrisista häiriöistä kärsivät
- Krooniset kipupotilaat
- Somatoformiset tilat
- Monisairaat, kaksoisdiagnoosin omaavat
- Persoonallisuushäiriöiset
- Päihderiippuvaiset
- Näitä kaikkia on työttömissä paljon

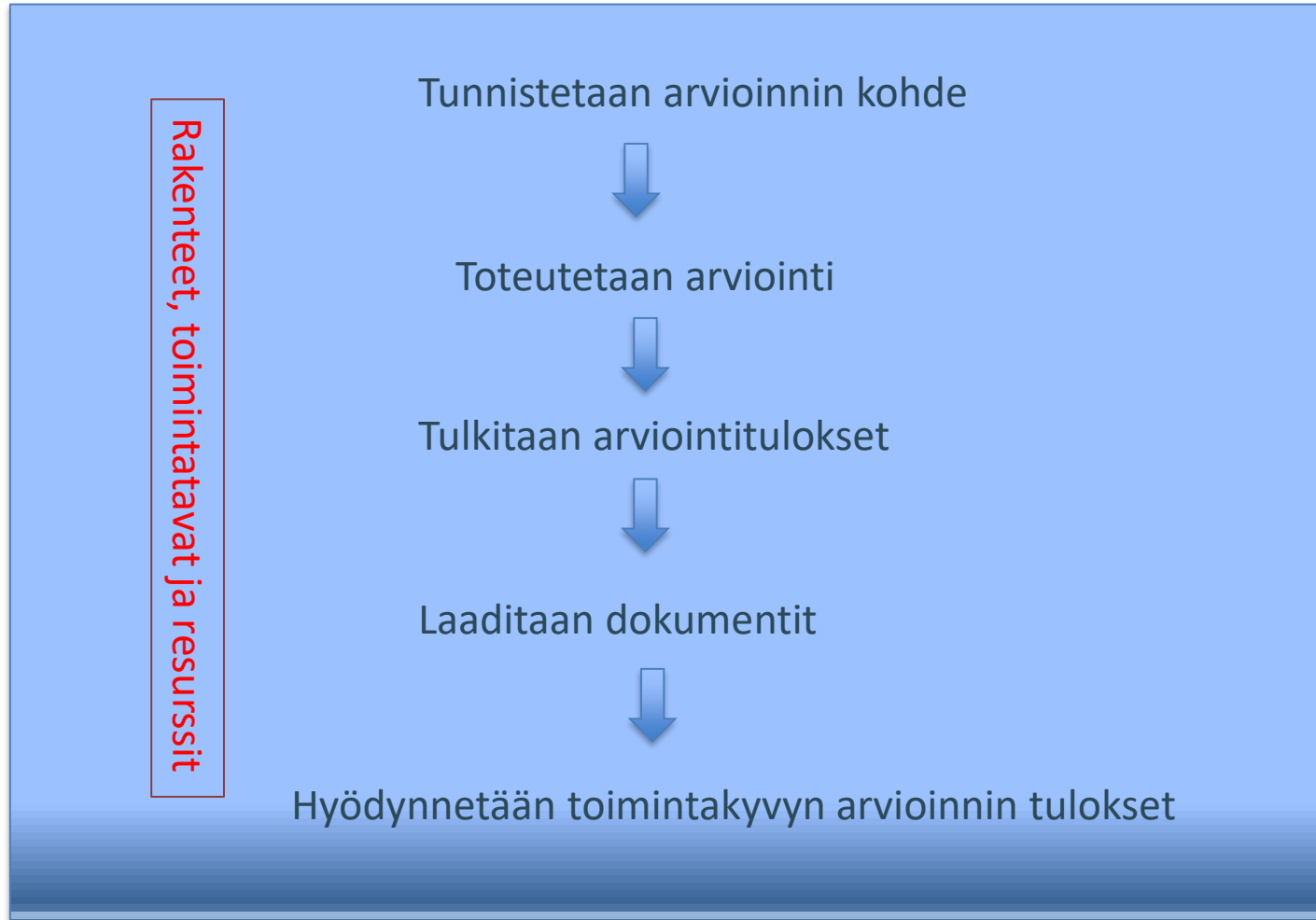

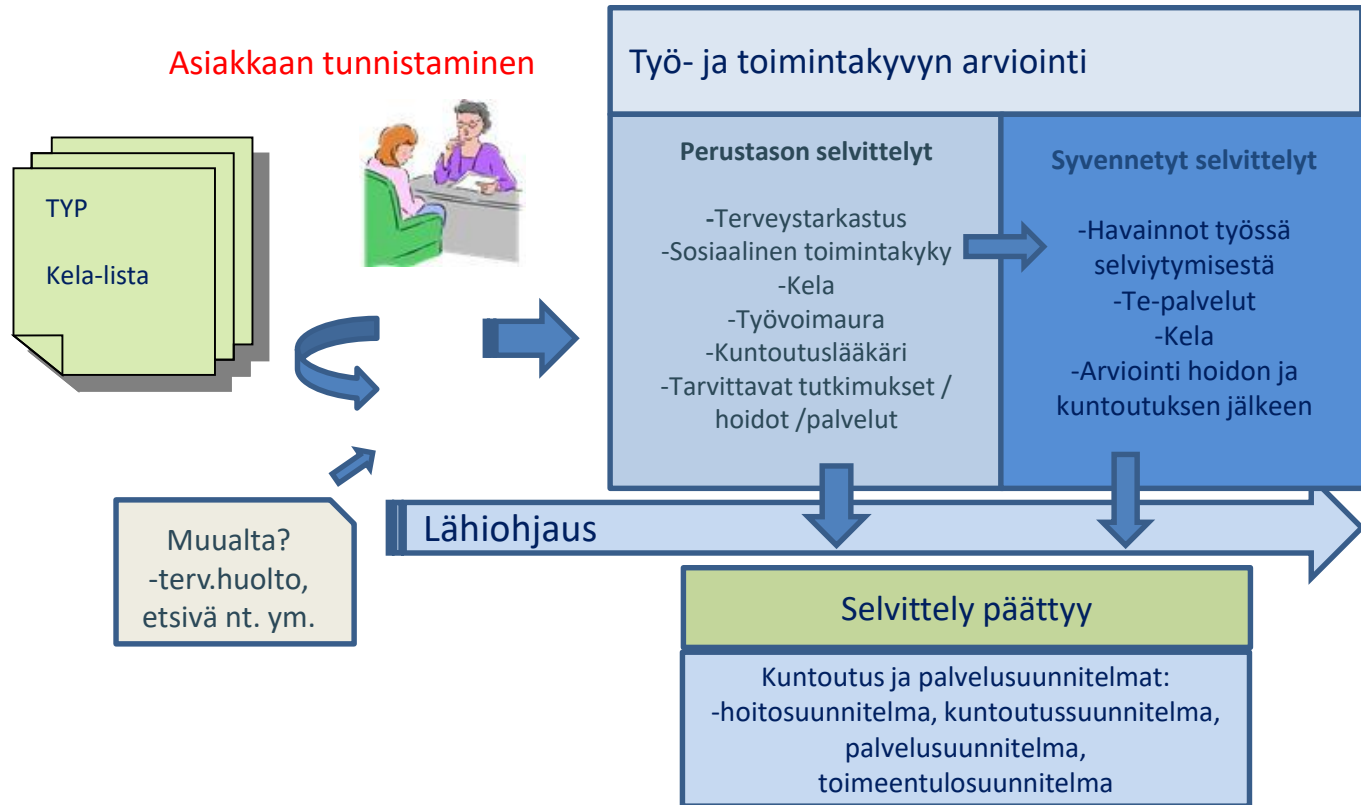
Terveydenhuollon ja lääkärin rooleista

- Terveydenhuollon paikallinen strategia?
  - Väestössä on huonosti voiva /enemmän sairastava ryhmä, joka ei ole asianmukaisten palveluiden piirissä ja on lisäksi kunnille kallis
  - Aktiiviset toimet ovat tarpeen
- Lääkäri on keskeinen toimija työttömien työkyvyn ja kuntoutustarpeen arvioissa
- ”Kun on työryhmä, ei tarvitse tuntea osaamattomuutta” -kollegan kokemus
- Monialaisella työlle luotava rakenteet. Ei onnistu normaalin vastaanottotyön puitteissa.

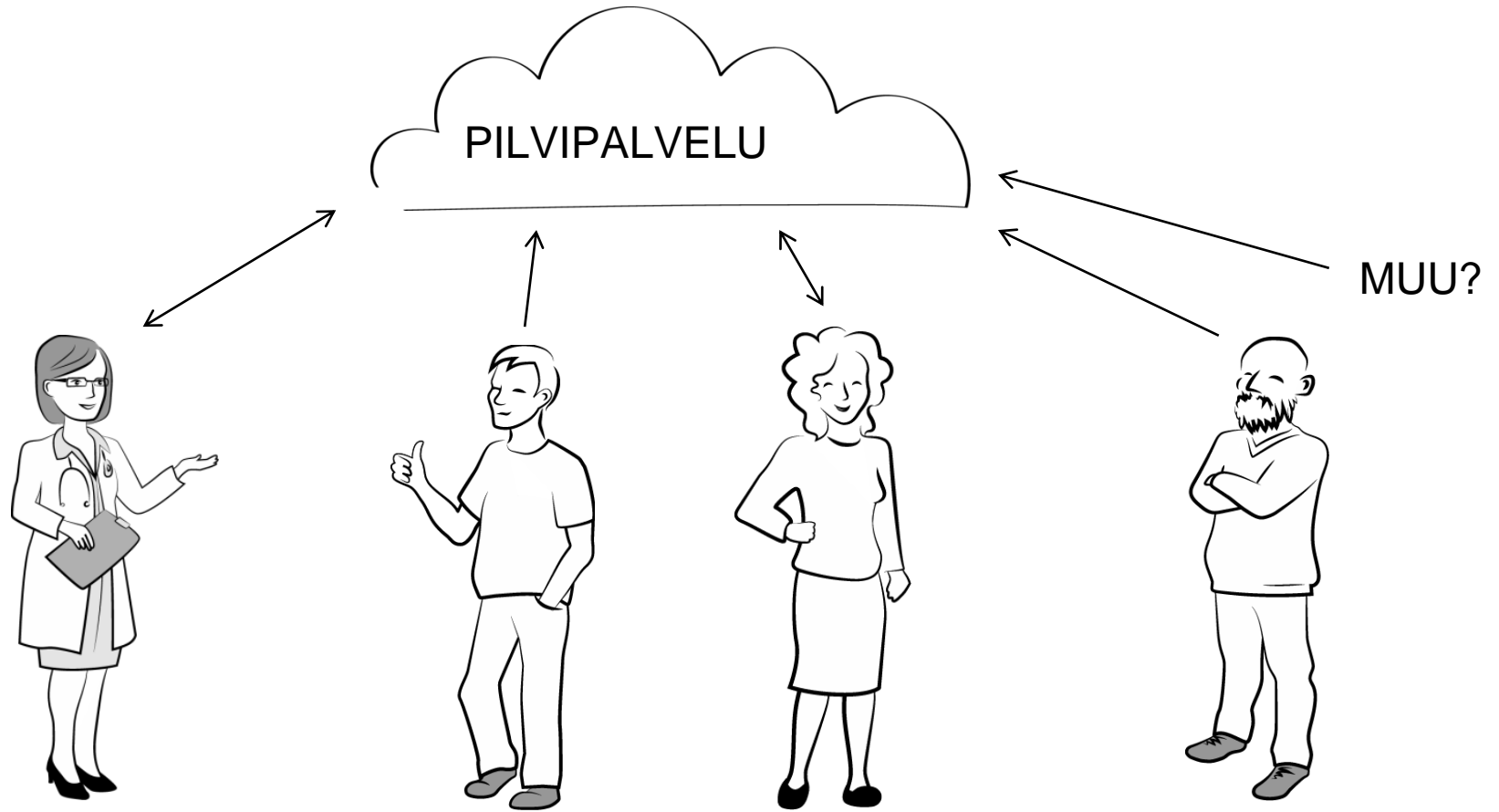
Toimintakyvyn arvioinnin prosessi

Esimerkki Työkyvyn arviointi Kemijärven työllisyysyksikössä

KunnonSyyni-TIETOJÄRJESTELMÄ

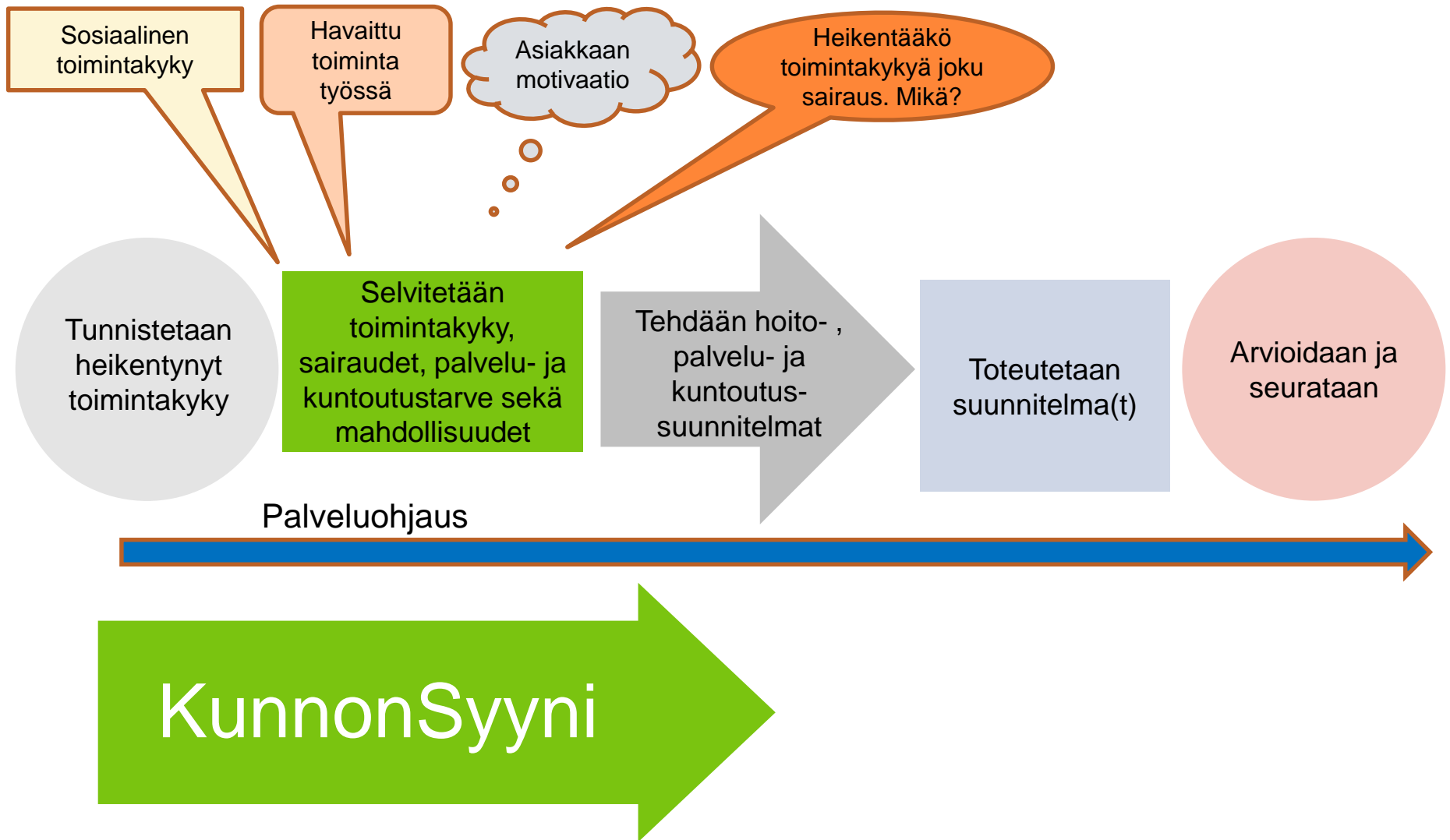
TERVEYDENHOITAJA /
LÄÄKÄRI

ASIAKAS

OHJAAJA /
SOSIAALIOHJAAJA

TYÖPAJAOHJAAJA

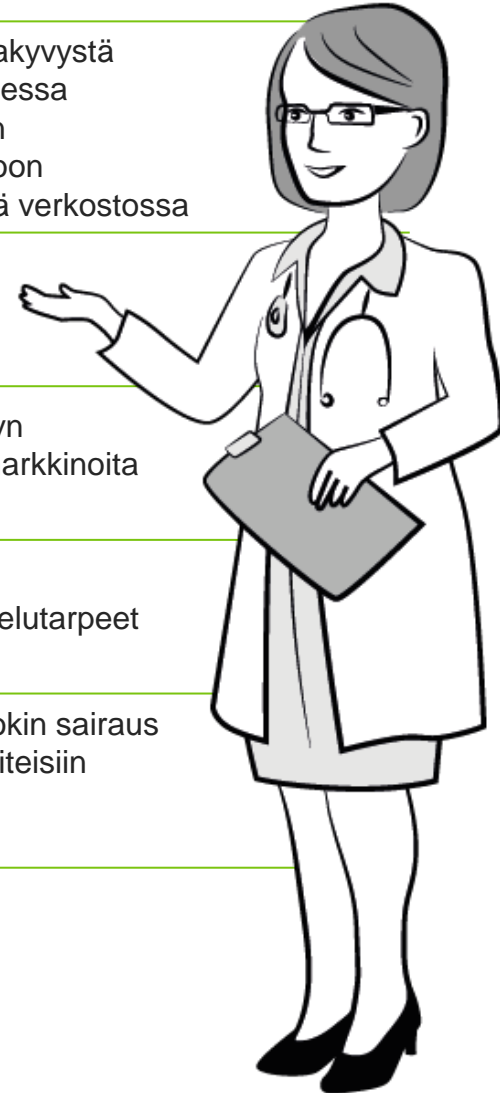
TOIMINTAKYVYN TUKEMINEN PROSESSINA

Monialainen työkyvyn arviointi KunnonSyynissä

www.kunnonsyyni.fi

Asiakaskontakti	Tunnistaa mahdollisen huolen asiakkaan tilanteesta ja palvelutarpeista Ohjaa asiakkaan omaohjaajan luo
Omaohjaaja	Tarkentaa huolen asiakkaan tilanteesta ja toimintakyvystä Tukee asiakasta luottamuksellisessa ohjaussuhteessa Tunnistaa ja kutsuu tarpeellisen asiakasverkoston Varmistaa asiakkaan suostumukset tietojen vaihtoon Koordinoi ja vastaa palvelutarpeen selvittämisestä verkostossa
Sosiaaliohjaaja	Selvittää sosiaalisen tilanteen ja –toimintakyvyn Voi toimia myös omaohjaajana
Työpajaohjaaja/kuntouttavan työtoiminnan ohjaaja	Tunnistaa asiakkaan työssä näkyvän toimintakyvyn Antaa arvion työssä selviytymisestä avoimia työmarkkinoita ajatellen
Terveydenhoitaja	Tunnistaa terveyteen liittyvät huolenaiheet ja palvelutarpeet
Lääkäri	Arvioi, onko heikentyneen toimintakyvyn takana jokin sairaus Ohjaa tarvittaviin hoidon ja kuntoutuksen toimenpiteisiin Arvioi työkyvyn / työkyvyttömyyden Kirjoittaa tarvittavat lausunnot
Kaikki osallistuvat, omaohjaaja koordinoi	Johtopäätökset ja suunnitelmat <ul style="list-style-type: none"> • Palvelutarpeesta • Hoidon ja kuntoutuksen tarpeista • Työkyvystä • Toimeentulosta

Työttömien palvelut Sote-uudistuksessa?

- Monialaisten palveluiden (Te, Sos, Kela) Työvoiman palvelukeskukset lakkaavat
- Monialaista palvelua tarvitsevat vaikeassa työmarkkina-asemassa olevat siirtyvät maakuntien vastuulle
- Yli 1000 pv työttömänä olleen työmakkinatuen kustannuksista 70% →30% maakunnalle?

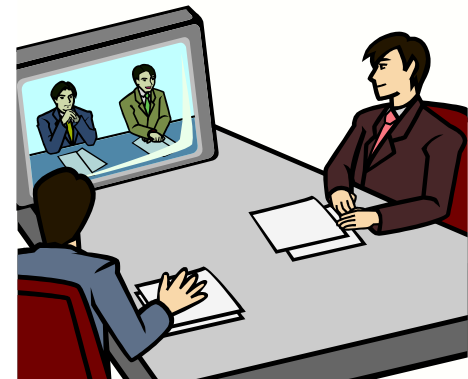
Kuntoutuskomitean ehdotuksia STM 2017

- Kuntoutukseen yhteinen toimintamalli, joka on prosessi
- Maakunta vastaa, keskitetty asiakas- ja palveluohjauksen malli (case management)
- Vastuuhenkilö kun tarvitaan palvelukokonaisuuden yhteensovittamista
- Maakunta edellyttää, että kasvupalveluja tuottavat tekevät yhteistyötä eri sektoreiden kanssa
- Työttömien työkyvyn ja kuntoutustarpeen arvionti ja kuntoutus nostetaan selkeästi kehittämisen kohteeksi

Monialaisesta yhteistyöstä

- Vaikeaa
- Jokainen haluaa tehdä työnsä hyvin ja ” pärjätä itse ”
- Pelkoa? Olenko osannut tehdä oikein?
- Kilpailu siitä, kuka oikeasti tietää asiakkaan asiat
- Työpaine
- Omaa osaamista vaikea tunnistaa ja tuoda yhteistyöhön
- Monialainen ryhmä – ryhmädynamiikan lait koskevat myös ammattilaisryhmiä!

Monialainen yhteistyö?

- Toiminnan/palvelun perustehtävä?
- Oman tulosalueen/sektorin (tulos)tavoitteet?
- Tiedostamattomat tavoitteet ja tarpeet?
- Eri yksiköiden/sektoreiden kilpailu?
- Työntekijän / päällikön henkilökohtaiset tarpeet
- Halutaanko keskittyä selkeämpiin / helpompiin asioihin tai asiakkaisiin?

Yhteenvetoa

- Työttömissä on paljon sairaita, jotka ovat hoidon ja kuntoutuksen ulkopuolella
- Heillä on hyvin monenlaista palveluntarvetta
- Syrjäytymisen ilmiö huomioitava
- Terveystarkastus ei ole riittävä työkyvyn tukemisen tai työllistymisen näkökulmasta
- Työkyvyn arviointi perustuu toisenlaiseen teoriaan ja intresseihin kuin terveystarkastus
- Työttömät ovat keskeinen asiakasryhmä, jotka hyötyisivät sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiosta
- Integraatio vaatisi eri sektoreiden yhteistoimijuutta ja palveluiden johtamista yhteisten tavoitteiden mukaisesti